

Justis- og beredskapsdepartementet
Epost: aryanayaka.kaiser@jd.dep.no og
postmottak@jd.dep.no

Vår referanse: 2025/44
Dato: 20.03.2026
Publikasjonsnr.: NIM-B-2026-007

BREV

Behov for styrket regulering av strømstengingsadgangen overfor sårbare personer

1. Innledning

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) ønsker med dette å henlede departementets oppmerksomhet på menneskerettslige sider ved dagens regulering av adgangen til å stenge tilgangen til strøm ved betalingsmislighold mv.¹

Reguleringen er inntatt i forbrukerkjøpsloven § 48 a. Etter NIMs syn kan det være grunn til å vurdere å endre dette regelverket med sikte på å redusere helserisikoen for sårbare personer som i praksis ikke kan nyttiggjøre seg de skriftlige varslene som ifølge bestemmelsen skal sendes.

Det sentrale poenget i vår henvendelse er at lovens ordning for varslings kan innebære en risiko for menneskerettsbrudd overfor visse sårbare personer. Samtidig fremstår den opprinnelige begrunnelsen for en nokså begrenset varslings som knapp.

Vi viser også til tidligere dialog med departementet om problemstillingen.²

Nedenfor under avsnitt 2 oppsummerer vi problemstillingen og kjente tilfeller av dødsfall mv. I avsnitt 3 redegjøres det nærmere for de norske reglene og deres begrunnelse, og i avsnitt 4 redegjør vi for betydningen av FNs konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CPRD).

Etter vårt syn er det bestemmelsene i denne konvensjonen som har størst betydning for sakens tema. Vi har også sett hen til andre menneskerettslige bestemmelser

---

¹ Dette brevet sendes til Justis- og beredskapsdepartementet fordi forbrukerkjøpsloven § 48 a ligger under dette departementets ansvarsområde. Flere departementer har ansvar for regelverk som har betydning for situasjonen til sårbare personer som risikerer strømstenging, for eksempel Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet. NIM har også forstått det slik at Energidepartementet kan spille en rolle her, men at dette departementet ikke har direkte ansvar for reglene i forbrukerkjøpsloven § 48 a.

² Se epost av 31. oktober 2025 til NIM fra Justis- og beredskapsdepartementet, lovavdelingen.

som retten til liv og retten til helse, men uten å finne særlig konkret veiledning for de typetilfellene vi har vurdert her. Vi vil derfor i det vesentlige vise til CRPD.

2. Kort om problemstillingen

Forbrukerkjøpsloven regulerer nettselskapers adgang til å stenge strømmen der det foreligger vesentlig kontraktsbrudd fra forbrukerens side. Etter forbrukerkjøpslovens § 48 a første ledd a) skal ikke strømstengning skje hvis det er fare for liv eller helse. For å ivareta dette, bestemmer § 48 a annet ledd at forbrukeren først skal få et skriftlig varsel, med oppfordring til å si fra hvis stengning medfører fare for liv og helse (litra b) og at forbrukeren kan ta kontakt med sosialtjenesten (litra d).

Det er en risiko for at særlig sårbare personer kan dø i hus uten strøm. Dette reiser spørsmål om hvorvidt regelverket knyttet til stengning av strøm gir tilstrekkelig beskyttelse mot slike hendelser. Slike tilfeller har vært omtalt i mediene og har ledet til noe debatt.³ Utover informasjonen som framkommer i medieoppslag, har ikke NIM nærmere kjennskap til disse tilfellene.

Vår bekymring knytter seg til at en del sårbare personer, for eksempel personer med kognitiv svikt, vil ha redusert evne til å nyttiggjøre seg varslingsordningen og derfor vil bli særlig *helsemessig utsatt*. Det foreligger altså en *økt risiko* for at deres tilstand medfører at faren for liv og helse *ikke avbøtes* tilstrekkelig gjennom varsel om stengning. Det er nærliggende å anta at noen av de sårbare personene som er i faresonen for strømstenging, ikke vil respondere adekvat på et varselbrev.

Etter NIMs syn tilsier dette at denne reguleringen bør vurderes på nytt. Det er nå nærmere 20 år siden bestemmelsen ble vedtatt, og forarbeidene drøfter i liten grad virkemidler som i større grad kunne verne om liv og helse.

I arbeidet med temaet har vi også merket oss at reguleringens plassering i forbrukerkjøpsloven kan ha ført til at det ikke finnes et tilsynsansvar for denne bestemmelsen.. Loven sorterer under justis- og beredskapsdepartementet. Forskjellige organer som har ansvar for *energiforsyning*, og som har kompetanse ut over det kjøpsrettslige, er regulert og organisert av andre lover med et omfattende

---

³ «Sjokket i Furuveien», VG. 19.10.2024, hentet 11.02.2026 fra <https://www.vg.no/nyheter/i/eMqBJR/stroemmen-var-kuttet-fant-oeystein-doed-i-gjenfrosset-hjem>, «Kritisk til strømstenging: – For enkelt» VG. 13.12.2024. Hentet 11.02.2026 fra <https://www.vg.no/nyheter/i/5EygX1/oeystein-72-ble-funnet-doed-i-et-gjennomfrosset-hus-uten-stroem-krf-mener-regelverket-maa-endres>; «Kritisk til at strømmen stenges: Mener nettselskapene heller må gå veien om inkasso» *EnergiWatch*. 30.10.2024. Hentet 11.02.2026 fra <https://www.europower.no/forbruker/kritisk-til-at-strommen-stenges-mener-nettselskapene-heller-ma-ga-veien-om-inkasso/2-1-1731586> «Frøs i hjel etter strømkutt». *NRK*. 26.02.2010. Hentet 11.02.2025 fra <https://www.nrk.no/stor-oslo/fros-i-hjel-etter-stromkutt-1.6962936>

forskriftsverk. Så vidt vi kan se finnes det som følge av dette ikke et tilsynsansvar for § 48 a under noe departement.

3. Reglens bakgrunn, begrunnelse og praktisering

3.1 Innledning

Ved vurdering av spørsmålet om det bør innføres en regulering som mer effektivt avdemper risikoen for sårbare personer som nevnt, er det grunn til å se hen til den opprinnelige begrunnelsen for den ordningen som ble valgt. I hvilken grad var slik risiko hensyntatt, og hvilke argumenter ble eventuelt fremhevet for den valgte løsningen?

De sentrale forarbeidene er NOU 2004: 4 *Lovregulering av strømvavtaler sluttet med forbrukere*, og Ot.prp.nr. 114 (2004-2005).

Det er også naturlig å vurdere om praktiseringen av ordningen tilsier et større behov for varsling enn forutsatt i lovforarbeidene.

3.2 Lovforarbeidenes begrunnelse

Det er på det rene at fare for liv og helse var et sentralt tema i forarbeidene til § 48 a, som ble vedtatt i 2006. Fare for liv og helse er også direkte omtalt i loven.

Forbrukerkjøpsloven § 48 a er en spesialregulering av stansingsretten, som innebærer at nettselskap ikke kan stanse strømleveringen til forbrukere dersom det er fare for liv, helse eller betydelig tingsskade. Det skal være en høy terskel for stenging av strøm. Manglende betaling er et relevant grunnlag for å stenge strømmen.

Unntaket for liv eller helse i bestemmelsens første ledd bokstav a) tar sikte på akutte situasjoner der forbrukeren eller noen i husstanden ikke vil tåle at forsyningen av elektrisk energi blir stengt.

Bestemmelsene ble først utredet i den nevnte NOUen fra 2004. Her ble det anbefalt å innta en ny bestemmelse i forbrukerkjøpsloven eller energiloven om stenging på grunn av forbrukerens kontraktsbrudd. Utredningens forslag innebar ingen undersøkelsesplikt for nettselskapene, men forslaget ville innebære plikt for nettselskapene til å sende kopi av stengingsvarsel til sosialkontoret i kommunen der forbrukeren har fast bosted.

I det etterfølgende lovarbeidet knyttet til bestemmelsene om stenging, ble forslaget om at nettselskapene skulle sende kopi av stengingsvarsel til sosialkontoret i kommunen der forbrukeren er bosatt, ikke tatt med. Det ble heller ikke åpnet for å innføre en skjønnsmessig adgang for nettselskapet til å varsle sosialtjenesten. I proposisjonen ble høringsinnspill omtalt i avsnitt 13.3, og departementets

vurderinger inntatt i avsnitt 14.4. I det følgende viser vi i noter til sidetall i proposisjonen.

Departementet anså at en løsning hvor det er forbrukeren «selv som må vurdere å kontakte sosialtjenesten», ville imøtekomme «innvendingene i høringsrunden av administrativ art» om at å legge slike plikter på nettselskapene ville være *kostnadskrevende*.⁴ NIM vil peke på at nettselskaper i dag likevel har sett grunn til å innføre slike ordninger på egenhånd, jf. nedenfor om dette.

En annen grunn til ikke å pålegge nettselskapene slike varslingsplikter, synes å ha vært en usikkerhet om hvordan dette i det hele tatt burde eller kunne gjøres. Departementet skrev at det kan «heller ikke se hvordan dette skulle la seg gjennomføre i praksis».⁵ Til dette vil NIM peke på at de erfaringene nettselskaper nå har gjort seg, og dagens teknologiske løsninger, tilsier en fornyet gjennomgang av hvordan praksis kan og bør være. NIM forstår det slik at det nå foreligger eksempler på løsninger som kan fungere.

Endelig synes tvil om hvorvidt mer detaljerte varslingsregler kunne utfordre *personvern* å ha talt mot mer effektive varslingsregler. NIM er enig i at dette må hensyntas. Varsling kan innebære deling av personopplysninger, og man kan tenke seg at noen ikke ønsker at det eksempelvis varsles til kommunen om eget betalingsmislighold. Etter vårt syn drøfter imidlertid forarbeidene ikke disse spørsmålene tilstrekkelig.

Bakgrunnen for drøftelsen av personvern hensyn var en høringsuttalelse fra LO. LO skrev at «spørsmålet bør utredes videre i forhold til aktuelle regelverk, herunder personvernreglene».⁶

Departementet viste til dette, men nøyde seg med å peke på at LO hadde tatt opp at sosialtjenestens rolle kan ha en «side til personvernet» og at departementet var enig i at det ikke var «ubetenkelig» å varsle slike tjenester.⁷ Samme sted nevnte departementet at det i så fall måtte forutsettes en sletteplikt, men gikk ikke videre med dette ut fra en helhetsvurdering.

Også forholdet til personvern kan etter NIMs syn i dag fortjene en mer grundig vurdering. Etter NIMs syn åpner gjeldende regelverk til en viss grad for informasjonsdeling i slike situasjoner. Personopplysningsloven § 7 og GDPR gir adgang til å dele også sensitive opplysninger når viktige allmenne eller vitale

---

⁴ Ot.prp.nr.114 (2004–2005) s. 119.

⁵ Ot.prp.nr.114 (2004–2005) s. 117.

⁶ Ot.prp.nr.114 (2004-2005) s. 114.

⁷ Ot.prp.nr.114 (2004-2005) s. 118.

interesser tilsier det, og vernet av privatlivet etter EMK artikkel 8 og Grunnloven § 102 er ikke til hinder for en slik ordning hvis adgangen bygger på en eksplisitt forholdsmessighetsvurdering. Når enkelte nettselskaper allerede praktiserer ulike former for informasjonsdeling, tilsier dette etter NIMs syn at det bør vurderes en mer samlet og tydelig regulering, for eksempel i forskrift.

3.3 Andre instansers praksis – hjelpeapparat og nettselskaper

For et mer samlet bilde er det naturlig å se på praksis i hjelpeapparatet og nettselskapene. Det er grunn til å stille spørsmål om svakheter ved lovgivningen er avhjulpet av deres praksis. Selv om nettselskapene har innført rutiner som går lenger enn lovens krav kan det likevel være et behov for lovendring, slik at det sikres en enhetlig praksis. Eksisterende rutiner vil kunne være et utgangspunkt for en regulering i lov og/eller forskrift.

Kommunene har etter helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 og boligsosialloven § 6 et ansvar for å tilby nødvendige helse- og omsorgstjenester, og individuelt tilpasset bistand til vanskeligstilte på boligmarkedet. Etter NIMs syn gir dette et bredere sikkerhetsnett ved strømstenging enn ordningen etter forbrukerkjøpsloven § 48 alene. Det er imidlertid uklart om disse regelverkene faktisk gir tilstrekkelige insentiver til å etablere rutiner for å sikre nødvendig strømtilgang.

Mange sårbare personer vil i praksis ha kontakt med hjemmehjelp, FACT-team, NAV eller andre tjenester som kan oppdage og bistå personer som risikerer å stå uten strøm. NIM har ikke undersøkt om eller hvilke regler eller rutiner som foreligger hos slike instanser knyttet til risiko for strømavstenging.

Flere *nettselskaper* har etter det NIM er kjent med, etablert ekstra retningslinjer og rutiner knyttet til stenging av strøm. Dette kan innebære gjentatte forsøk på å oppnå kontakt, at montør blir sendt ut til adressen eller at det blir sendt varsel til NAV eller kommunelege. Noen har særlige retningslinjer dersom kundene er over en viss alder.⁸

Slik NIM har forstått det, er det også praksis hos nettselskaper å avvente avstenging av strømmen til temperaturforholdene gjør det forsvarlig. Når strømmen først er

---

⁸ «Lnett har strammet inn rutiner for avstengning av strøm» *Energiteknikk*. Hentet 02.09.2025 fra <https://energiteknikk.net/2025/01/lnett-har-strammet-inn-rutiner-for-avstengning-av-strom/>, «Hafslund endrer stengerutinene for strøm etter dødsfallet i Bærum. De vil nå varsle sosialtjenesten i tvilstilfeller.» *Nettavisen*. Hentet 02.09.2025 fra <https://www.nettavisen.no/nyheter/hafslund-endrer-rutiner-etter-at-72-aring-dode/s/12-95-2813851>, «Elvia har egne rutiner for stenging av strømmen hvis kunden er over 70 år» *EnergiWatch*. Hentet 02.09.2025 fra https://energiwatch.no/nyheter/nett_teknologi/article17732999.ece

stengt, eksisterer det så vidt NIM har forstått ikke tilsvarende rutiner for å kople strømmen på igjen når vinteren kommer.

Fornybar Norge har utarbeidet en nasjonal veileder til nettselskaper for rutiner i forbindelse med stenging av strøm ved manglende betaling. Veilederens utgangspunkt er at kravene for stengning i forbrukerkjøpsloven §48 a (1) ikke «ivaretar alle typer tilfeller», og at nettselskaper derfor har utarbeidet egne rutiner.⁹

I saker der strømmen er stengt og kunden ikke tar kontakt for å få strømmen tilbake, anbefaler veilederen at nettselskapene gjennomfører et besøk til den konkrete adressen, og gjør en vurdering av behovet for oppfølging.¹⁰ Det anbefales også at nettselskapene utarbeider retningslinjer for hvordan slike besøk skal gjennomføres. Dersom det er forhold som tilsier det, bør strømselskapene ifølge veilederen sende en bekymringsmelding til kommunen, ved kommunens tildelingskontor/forvaltningskontor.¹¹

3.4 Særlig om tilsyn

Forbrukerkjøpsloven § 48 a er ikke en del av de bestemmelsene som Forbrukertilsynet og Markedsrådet fører tilsyn med, jf. forbrukerkjøpsloven § 61 a. Slik NIM har forstått det, er det heller ingen andre instanser som fører spesifikt overordnet tilsyn med akkurat hvordan nettselskapene gjennomfører forbrukerkjøpsloven § 48 a.

NIM har ikke fullstendig oversikt over mandatene til Energiklagenemnda, Reguleringsmyndigheten for energi (RME) eller Elklagenemnda, men har forstått det slik at heller ikke disse instansene fører spesifikt tilsyn med forbrukerkjøpsloven § 48 a. Elklagenemnda behandler imidlertid enkeltindividens klager på stenging av strøm.¹²

NIM stiller spørsmål om en manglende tilsynsordning kan være en utilsiktet konsekvens av at denne ene bestemmelsen i forbrukerkjøpsloven gjelder temaer som faglig sett ikke hører naturlig under Justis- og beredskapsdepartementet,

---

⁹ Fornybar Norge. «Veileder for rutiner i forbindelse med stenging av strøm ved manglende betaling». 04.07.2025. Hentet 11.02.2025 fra <https://www.fornybarnorge.no/publikasjoner/veileder/veileder-for-rutiner-i-forbindelse-med-stenging-av--strom-ved-manglende-betaling/>. Fornybar Norge er en landsomfattende interesse- og arbeidsgiverorganisasjon for virksomheter som jobber med fornybar energi. I deres medlemsmasse er et stort antall nettselskaper.

¹⁰ I følge veilederen kan «en slik kontroll [...] for eksempel være at man banker på for å kontrollere det stengte anlegget, og at man da samtidig ser seg rundt om det er noen personelle eller materielle forhold som gir grunn til bekymring.»

¹¹ Veilederen viser til at Helsedirektoratet har anbefalt kommunens tildelingskontor/forvaltningskontor som rett instans.

¹² <https://www.elklagenemnda.no/search?q=forbrukerkj%C3%B8psloven+%C2%A7+48a>

samtidig som de instansene som ellers arbeider med energi er regulert av andre lover og forskrifter.

4. Betydningen av CRPD

4.1 Innledning og utgangspunkter

CRPD er en ikke-diskrimineringskonvensjon som skal sikre gjennomføringen av menneskerettighetene for personer med funksjonsnedsettelse på lik linje med andre.¹³

Konvensjonen gir rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Ifølge konvensjonen er dette «blant annet mennesker med langvarig fysisk, mental, intellektuell eller sensorisk funksjonsnedsettelse som i møte med ulike barrierer kan hindre dem i å delta fullt ut og på en effektiv måte i samfunnet, på lik linje med andre», jf. CRPD artikkel 1.

Personer med demens, personer med ulike grader av psykisk utviklingshemming, eller personer med ulike fysiske funksjonsnedsettelser er eksempler på personer som har rettigheter etter konvensjonen. Noen eldre kan typisk omfattes av dette, men vurderingene er ikke begrenset til dem.

Forbrukerkjøpsloven § 48 a kan sees som et sikkerhetsnett, som skal sikre strømleveranser i visse tilfeller. Et hovedsynspunkt i det følgende er at CRPD innebærer at denne tjenesten må rigges slik at den er *effektiv* overfor alle innbyggere, også de som har nedsatt funksjonsevne. Dette kan kreve et mer finmasket varslingsystem enn det som er beskrevet i loven.

Ved vurderingen av om varslingsordningen er effektiv nok, må det også sees hen til den *risikoen* en svikt innebærer. Det innebærer at det ikke bare er *sannsynligheten* for at kommunikasjonen svikter som er relevant, men også de *konsekvensene* dette kan få. EMD, og også Høyesterett, har fremhevet betydningen av risikovurderinger ved statens sikringsplikt.¹⁴

---

¹³ Se CRPD art. 1 nr. 2. CRPD er tatt inn i mr-loven § 2 og er dermed gitt forrang over andre bestemmelser i norsk lov, jf. mr-loven § 3.

¹⁴ Kurt mot Østerrike (62903/15) avsn. 159, Kotilainen mot Finland (62439/12) avsn. 68, HR-2013-881-A, avsn. 46 flg.

4.2 De materielle rettighetene – særlig om tilgjengelighet og tilrettelegging

En sentral rettighet i vår sammenheng er artikkel 9 om tilgjengelighet («accessibility»).

Artikkel 9 nr. 1 skal sikre at funksjonshemmede får tilgang på lik linje med andre til blant annet informasjon og kommunikasjon, samt «other facilities and services» som er åpne for eller tilbys allmennheten. Dette gjelder både private og offentlige tilbud og tjenester, jf. artikkel 9 nr. 2 bokstav b. Tilgang til strøm er essensielt, og må falle inn under dette.

CRPD artikkel 9 nr. 2 bokstav e, f, g og h gir staten plikt til å sikre ulike former for hjelpemidler, og støtte for å kommunisere og ha tilgang på informasjon. Ivaretagelsen av rettighetene under artikkel 9 er i mange tilfeller en forutsetning for at personer med funksjonsnedsettelse skal få oppfylt andre menneskerettigheter. Dette er også understreket av CRPD-komiteen.¹⁵

Strømleveranser og informasjon knyttet til levering av strøm er slik NIM tolker ordlyden i artikkel 9, en tjeneste som funksjonshemmede må sikres lik tilgang til.¹⁶

Sentralt for artikkel 9 er at både bestemmelsens karakter og ordlyd («take appropriate measures») tilsier at forpliktelsene kan realiseres progressivt og at statene har en skjønnsmargin i realiseringen.¹⁷

CRPD artikkel 9 (2) (b) sier at statene skal treffe tiltak for å sikre at alle aktører som tilbyr tjenester som er tilgjengelig for allmennheten skal «take into account all aspects of accessibility for persons with disabilities».

CRPD-komiteen har i sin generelle kommentar til artikkel 9 uttalt følgende:

“Persons with disabilities should have equal access to all goods, products and services that are open or provided to the public in a manner that ensures their effective and equal access and respects their dignity.” (vår understrekning).¹⁸

Komiteen peker her på at myndighetene skal sørge for en lik og *effektiv* tilgang til tjenesten. Dette er forankret i bl.a. CRPD artikkel 3 (c), som stadfester «full and effective participation and inclusion in society» som et grunnleggende prinsipp for tolkningen av konvensjonen. Et slikt effektivitetshensyn er en del av formålet bak

---

¹⁵ CRPD-komiteens generelle kommentar nr. 2 (CRPD/C/GC/2) om art. 9, avs. 36 flg. Om generelle kommentarers vekt ved tolkning av konvensjoner, se NIMs veileder NIM-V-2025-001.

¹⁶ Se også CRPD-komiteens generelle kommentar nr. 2 om art. 9, avs. 17 som nevner post, banktjenester, telefon tjenester og informasjonstjenester som eksempler på tjenester som omfattes av artikkel 9.

¹⁷ Se NIMs høringsuttalelse om inkorporering av CRPD, NIM-H-2024-022.

¹⁸ CRPD-komiteens generelle kommentar nr. 2 om art. 9, avs. 13.

konvensjonen: personer med funksjonsnedsettelse skal ha full og *effektiv* deltakelse i samfunnet på lik linje med andre.¹⁹ Dette effektivitetshensynet er gjennomgående i konvensjonen, som mange steder lister opp tiltak som skal gjennomføres slik at menneskerettighetene faktisk blir gjennomført. Dette betyr at det rettslige spørsmålet etter artikkel 9 i denne sammenheng er om det norske strømleveransesystemet, inkludert reglene om prosedyre for stengning, *sikrer* leveranse av strøm på en *effektiv måte* til alle, inkludert til personer med funksjonsnedsettelse.

Artikkel 19 om retten til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet legger også føringer for myndighetene. Med retten til et selvstendig liv menes at staten må legge til rette for at alle har frihet til å velge selv hvordan livet skal leves og utøve kontroll over eget liv.²⁰ Det følger av bestemmelsens bokstav c at myndighetene skal sikre at «community services and facilities» for befolkningen generelt er tilgjengelig på lik linje også for mennesker med nedsatt funksjonsevne, og at myndighetene skal ta hensyn til funksjonshemmedes behov.²¹ Strømleveransetjenester vil være en slik tjeneste.

Slik NIM forstår artikkel 19 bokstav c, innebærer denne at staten må tilrettelegge strømleveranser, samt informasjonsflyten rundt strømleveransen, for personer med nedsatt funksjonsevne på en slik måte at denne gruppen har et likeverdig tilbud som andre. En slik tilrettelegging er nødvendig for å sikre gjennomføringen av artikkel 19.

For øvrig gjelder også her et effektivitetsprinsipp, jf. blant annet ordlyden i artikkel 19 første ledd om at staten skal «take effective and appropriate measures» (vår understrekning). Artikkel 19 omfattes av CRPD artikkel 4 (2), som sier at økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter vil kunne realiseres gradvis, men at statene må treffe tiltak «to the maximum of its available resources», noe som betyr at en stat som Norge vil forventes å kunne realisere rettighetene i artikkel 19 i stor grad.²²

---

¹⁹ Se ordlyden i art. 19, fortalen bokstav e, formålsbestemmelsen i artikkel 1 andre ledd, konvensjonens generelle prinsipper i artikkel 3 bokstav c og i konvensjonens artikkel 5 nr. 2 om likhet og ikke-diskriminering.

²⁰ Se også CRPD-komiteens generelle kommentar nr. 5 (CRPD/C/GC/5) om art. 19, avs. 16.

²¹ Bokstav c gjelder generelle tjenester og tilbud som ikke er der utelukkende for personer med funksjonsnedsettelse, men som er der for alle, se CRPD-komiteens generelle kommentar nr. 5 om art. 19, avs. 32.

²² Se NIM-H-2024-022.

4.3 Andre rettigheter i CRPD

En annen rettighet som er av betydning for spørsmålet om varsel om strømstengning er CRPD artikkel 21 om ytringsfrihet og tilgang til informasjon. I artikkel 21 bokstav a fremgår det blant annet at informasjon beregnet på allmennheten skal gis til mennesker med nedsatt funksjonsevne i tilgjengelige formater og ved hjelp av teknologi tilpasset ulike former for nedsatt funksjonsevne. Slik informasjon skal gis i rett tid og uten ekstra kostnader for mottaker.

Også retten til liv er viktig i denne konteksten. Den generelle menneskerettslige sikringsplikten følger også av CRPD. I artikkel 10 om retten til liv står det at «every human being has the inherent right to life and [States Parties] shall take all necessary measures to ensure its effective enjoyment by persons with disabilities on an equal basis with others». Sikringsplikten er godt utviklet i EMDs praksis, bl.a. knyttet til retten til liv. Et sentralt poeng her er plikten til å foreta *risikovurderinger*, som nevnt oven i punkt 4.1.

I tillegg nevnes den generelle diskrimineringsbestemmelsen i artikkel 5 nr. 3, som gir en generell forpliktelse til staten om å treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre en rimelig tilrettelegging («reasonable accommodation»). Etter artikkel 2 tredje avsnitt, er det å bli nektet en rimelig tilrettelegging definert som diskriminering. Det ligger likevel en begrensning i forpliktelsen fordi endringene og justeringene som må gjøres ikke skal innebære en uforholdsmessig eller utilbørlig byrde for staten, jf. artikkel 2 fjerde avsnitt.

«Reasonable» er i litteraturen oppfattet som en henvisning til effektivitet snarere enn lave kostnader; begrepet «should be understood as referring to effectiveness rather than as an exception clause related to cost».²³

4.4 Vurdering av strømleveransetjenesten opp mot CRPD

I Norge er strømleveransetjenesten utformet slik at alle husstander får strøm så lenge det betales for denne (eller ikke foreligger andre former for vesentlige kontraktsbrudd). Der det foreligger slike kontraktsbrudd mellom kunden og strømleverandøren er det flere trinn man må igjennom før strømmen kuttes helt. Når kontrakten mellom strømkunde og strømselskap heves, påligger det fremdeles nettselskapet å levere såkalt pliktstrøm. Det er først ved et vesentlig kontraktsbrudd mellom forbruker og nettselskapet at strømstengning er en konsekvens for forbruker.

---

²³ Bantekas, Stein og Anastasiou, *The UN Convention on The Rights of Persons with Disabilities*, Oxford, 2018, s. 165.

Slik NIM ser det, har myndighetene gjennom forbrukerkjøpsloven § 48 a laget en varslingstjeneste hvis intensjon er å sørge for at de som risikerer å få strømmen stengt, skal få en reell mulighet til å sikre seg fortsatt strømleveranse. Dette gjøres ved å sende et varsel forbrukeren om en forestående stenging, og beskrive ulike tiltak forbrukeren kan foreta seg for å hindre stenging.

CRPDs standarder, slik de er beskrevet over, innebærer etter NIMs syn at tjenesten må være *effektiv* for alle som berøres av den, uavhengig av funksjonsevne. Også personer med funksjonsnedsettelse må ha en reell mulighet til å foreta et informert valg, og ha en reell mulighet til å få hjelp ved strømstengning. Dette kan kreve et relativt finmasket system, der nettselskapet kan måtte foreta seg ulike tiltak overfor ulike personer.

For mange vil det være tilstrekkelig å få et skriftlig varsel om stenging med informasjon om hva som skal til for å unngå stenging av strøm. For en del personer vil imidlertid dette ikke være tilstrekkelig. Personer med ulike grader av demens, psykiske lidelser, kognitive funksjonsnedsettelse eller rusavhengighet kan ha problemer med å forstå informasjonen som sendes dem. En stor andel av dem som rammes vil være sårbare eldre. Noen av disse er også digitalt sårbare, som betyr at de ikke har eller vet hvordan man mottar digital post. Dette kan være et problem dersom nettselskapene bruker digitale posttjenester. Deres funksjonshemming kan også påvirke evnen til å varsle selv hvis de trenger hjelp. For noen av disse vil det nåværende systemet ikke være effektivt nok til å sikre deres liv og helse på lik linje med andre.

Den varslingsregelen som gjelder etter forbrukerkjøpsloven § 48 a vil, slik NIM ser det, innebære at sårbare personer som ikke oppfatter å ha *mottatt* varselet, ikke *forstår* det eller ikke *klarer* å gi beskjed til nettselskapet og/eller be om hjelp fra relevante myndigheter, kan oppleve strømstenging selv om det oppstår fare for liv eller helse. For noen er det også en risiko for at heller ikke den faktiske *avstengningen* av strøm medfører at de reagerer adekvat.

Fornybar Norge har tatt et eget initiativ og utviklet felles retningslinjer for hvordan man skal håndtere slike saker hos nettselskapene. Etter NIMs syn fremstår det imidlertid som usikkert hvorvidt rutiner hos det enkelte nettselskapet er etablert eller ikke. Det er heller ingen tilgjengelig oversikt over hvordan disse eventuelt følges i praksis, eller hva slags effekt de har.

For sårbare eldre og andre som ikke har kontakt med hjelpeapparatet i form av hjemmetjeneste, FACT-team eller annet, eller der det ikke foreligger særegne rutiner hos nettselskapene, vil forbrukerkjøpsloven § 48 a sine bestemmelser om varslings være deres primære sikkerhetsnett for å få hjelp ved strømstengning.

4.5 Avslutning

Samlet sett er det etter NIMs syn grunn til bekymring for om forbrukerkjøpsloven § 48 a i tilstrekkelig grad avdemper risikoen for sårbare personer i den grad menneskerettighetene krever. På bakgrunn av dette og i lys av inkorporeringen av CRPD i menneskerettsloven, mener NIM at regelverket og praktiseringen av det bør gjennomgås på nytt. Vi ber derfor departementet opplyse om det planlegger, eller vil vurdere å igangsette, en gjennomgang av regelverket.

NIM har ikke vurdert konkrete løsninger, men antar at det finnes flere ulike tilnærminger som involverer flere ulike aktører, utover nettselskapene.

Dersom det er ønskelig, deltar NIM gjerne i videre diskusjoner med departementet om dette spørsmålet.

Vennlig hilsen

for Norges institusjon for menneskerettigheter

Kai Spurkland

Direktør

Even Skallerud

Seniorrådgiver